

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número atrassat	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

El monument de Colom a Barcelona, pàgina 226. - Aforismes i proverbis, pàgina 229. - Catalans notables, pàg. 230. - La Prehistòria i el Folklore, o els Monuments Megalítics del Vallès, pàg. 233. - Mnemotècnia, pàg. 234. - Aforismes i proverbis, pàg. 238. - Els dos donzells, pàg. 239. - Les muntanyes de Catalunya, pàg. 241. - Aforismes i proverbis, pàg. 245. - Llavor-sí, pàg. 246. - Aforismes i proverbis, pàg. 246. - Nostra Premsa, pàg. 247. - Una locució popular, pàg. 248. - Cançó alegre, pàg. 249. - Mort de la lluna, pàgina 249. - Recordant a Apel·les Mestres, pàg. 250. - Folklore aforístic, pàg. 253. - Endevinalles, pàg. 254. - L'Arc de Barà, pàg. 255.

Estàtua de Colom, al cim
del monument, a Barcelona
(per Rafael Atché).

El monument de Colom a Barcelona

(Acabament)

A baix de les caravel·les s'hi veuen quatre figures al·legòriques, que són: «Catalunya», per P. Carbonell; «Aragó», per J. Gamot; «Lleó», per R. Atché, i «Castella», per J. Carcassó. A les parets interiors uns grans medallons decoratius de bronze, amb els retrats dels Reis Catòlics, Martí Alonso Pinzón, Fra Antoni de Marchena, Andreu de Cabrera, Beatriu de Bobadilla, Vicenç Pinzón i Fra Joan Pérez, personatges que auxiliaren a Colom, en la seva arriscada empresa, originals de Pastor.

UNB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Finalment, els altres quatre costats restants i arreconats als contraforts, s'aixequen quatre grups

escultòrics que representen a «Lluís de Santàngel», tresorer del Rei Catòlic, qui va avançar a Colom 17.000 ducats per la seva primera expedició, per J. Gamot; «Fra Bernat Bohil», abad de Montserrat i primer patriarca de les Indies, per M. Fuxà; «Jaume Ferrer de Blanes», savi astrònom i autor del mapa

Lleó, en el monument de Colom (*per R. Arché*).

Jaume Ferrer de Blanes, en el monument de Colom (*per F. Pagés*).

d'Amèrica, per F. Pagés, i «Pere de Margarit», brau capità i cap de les forces que acompanyaven a Colom, per E. Alentorn.

El tercer grup, o sia la columna, és de ferro, en forma destriada, i està decorada per dues anelles amb dedicatòries de lletres d'or.

El capitell, obra de Pastor, és d'estil corinti i està format per grans fulles de la vegetació tropical, destacant-se entre elles quatre estàtues d'alt relleu que figuren Europa, Asia, Africa i Amèrica, en actitud de coronar l'immortal navegant.

Dalt el capitell i formant el pedestal de l'estàtua

es destaca una combinació de quatre quarters decorats amb els escuts de Colom i dels Reis Catòlics, sobresortint una corona de Príncep, símbol de la dignitat concedida a Colom, que té de diàmetre 3'55 metres, la qual abraça una esfera daurada, emblema de l'emisferi descobert, reposant-hi a dalt l'estàtua

Aragó, en el monument de Colom (*per J. Gamot*).

Pere de Margarit, en el monument de Colom (*per E. Alentorn*)

del Gran Almirall, en actitud arrogant i assenyalant la terra descoberta, interpretada fidelment per Rafael Atché.

L'estàtua és de bronze fos, té 7'60 metres d'alt i pesa 42.000 quilos.

L'alçada total del monument és de 60 metres i pesa en conjunt 191.000 quilos; el diàmetre de la columna és 2'25 metres i el gruix del ferro de l'esmentada columna té 8 centímetres.

El valor del cost del monument fou de 900.000 pessetes.

Per una escaleta es baixa als soterranis del monu-

ment, que foren construïts per a panteó de marins catalans il·lustres; estan decorats pels artistes Oliva i Martí, i es veuen en les parets dues làpides commemoratives, essent utilitzats actualment per atraccions i la maquinària de l'ascensor que puja per la columna fins a la part superior al peu mateix de l'estàtua, on hi ha un mirador des del qual es pot albirar tot el magnífic panorama que ofereix la ciutat de Barcelona i una gran extensió de la mar.

J. C. C.

AFORISMES I PROVERBIS

Més val captar
que robar.

Qui no crida
no ven.

Mestressa matinera,
mestressa feinera.

Qui massa corre
ve que cau.

Molt camí no fa patir,
que fa patir el mal camí!

Feix petit en camí llarg,
cada pas és més pesat.

Pels diners de la pubilla
l'amor del pubill perilla.

No guanya el qui corre,
sinó el qui atrapa.

Aquell que compra a fiar
està exposat a robar.

Fam de diner,
torna pobre l'usurer.

Qui llegeix bo s'instrueix;
qui dolent, es perverteix.

CATALANS NOTABLES

Enric Prat de la Riba

DESPRÉS d'una malaltia molt llarga, d'una malaltia d'anys, la qual s'agreujà progressivament els darrers mesos de la seva vida, el primer d'agost del 1917 morí a Castelltersol, el seu poble natal, i al mateix llit de la casa pairal on havia nascut, N'Enric Prat de la Riba, la més gran figura política del nacionalisme català.

Aquest polític i jurisconsult vingué al món el dia 29 de novembre del 1870. Fill de pares modestos, cursà la carrera de dret a la Universitat de Barcelona, doctorant-se a Madrid, en 1894.

En 1887, En Picó i Campamar va presentar-lo al «Centre Escolar Catalanista» de Barcelona, i al cap de poc, En Prat, jove estudiant ja ple de saviesa, n'era nomenat president, l'any 1890.

Constituïda la *Unió Catalanista*, En Prat de la Riba hi ingressà i en fou nomenat secretari. Va prendre part a l'Assemblea de Manresa del 1892,

essent acceptat el tema per ell proposat en els debats que motivaren l'aprovació de les famoses Bases (1).

En el període del 1893 a 1895 el seu talent va ésser reconegut pels articles publicats a *La Renaixensa*. Demostrà grans coneixements a l'escriure el *Compendi de la Doctrina Catalanista* en col·laboració amb Pere Muntanyola i premiat pel Centre Català de Sabadell, en el qual augura el renaixement polític de Catalunya.

Fou secretari de l'Ateneu Barcelonès, i en el curs de l'esmentada entitat, del 1896 al 1897, durant el qual ocupà la presidència En Valentí Almirall, va organitzar-se una sèrie de conferències de sentit nacionalista. Una d'elles fou la d'En Prat de la Riba, sobre «El fet de la Nacionalitat Catalana», quina tesi desenrotllà en la seva obra cabdal, *La Nacionalitat Catalana*.

Va ésser nomenat director de *La Veu de Catalunya*, al transformar-se en diari l'any 1899, essent des d'aleshores un dels principals inspiradors de la *Lliga Regionalista*.

En les eleccions provincials del 1905, fou elegit diputat provincial.

Presentat al Congrés dels Diputats el projecte de la «Ley de Juridicciones», originada pels successos ocorreguts a Barcelona la nit del 25 de novembre del 1905, amb motiu de la publicació en el setmanari *Cu-cut!* d'una caricatura judicada ofensiva per a l'exèrcit, Prat de la Riba redactà el «Informe acerca del proyecto de ley sobre los delitos contra la patria y el ejército».

En produir-se el gran fet de la Solidaritat Catalana, En Prat hi exercí una forta influència, més intensa que vistent. Ell fou qui redactà el programa del Tívoli, que molts atribuïren a En Salmeron.

En els Jocs Florals celebrats a Barcelona, l'any

(1) Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, n.º 24, pàg. 20.

1908, li va ésser premiat el seu *Compendi de la Història de Catalunya*.

La seva obra cabdal, *La Nacionalitat Catalana*, es publicà en 1906.

El 24 d'abril del 1907, fou designat president de la Diputació de Barcelona, havent estat reelegit en cinc successives renovacions biennals. La magna obra d'En Prat, la de reconstructor de la Nacionalitat Catalana, va ésser feta des de la presidència de la Diputació. Des d'allí va iniciar la seva doble obra de progrés material i d'enaltiment cultural.

Creada la Mancomunitat de Catalunya en desembre del 1913, Prat de la Riba en fou elegit president, podríem dir per dret propi, el 6 d'abril del 1914. En renovar-se la Mancomunitat, el mes de maig del 1917, tornà a ésser proclamat president, i des d'allí prosseguí ampliant-la, la seva gran obra de reconstrucció catalana.

Dissortadament, la seva salut anava minvant. A la primavera del 1917 va anar-se'n a Sitges, per a veure si es refeia. Va millorar, i aviat va tornar-se'n a Barcelona. D'ell partí la iniciativa de convocatòria de l'Assemblea de Parlamentaris regionalistes, celebrada a Barcelona (juny del 1917), havent redactat el manifest, que fou el darrer document polític que va escriure, i com el seu testament polític. Però com la seva malaltia progressava, pel juliol va traslladar-se a Castelltersol, el seu poble nadiu, on al cap d'alguns dies moria, a l'edat de quasi 47 anys.

Prat de la Riba, publicà també, a més dels esmentats, altres treballs literaris, filosòfics i polítics.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

La Prehistòria i el Folklore, o els Monuments Megalítics del Vallès

II

Pedra Serrada o del Diable. - Parets

Es calcula si són restes d'un dolmen, però més aviat es diu si és un menhir tombat, i així hom ho creu; amida de N. a S. 2'55 metres i de E. a O. 0'95 metres; s'hi aplica la mateixa llegenda que al menhir de Palau Solità; altres també us diran, que molts anys enrera la volien tallar (motiu d'haver-hi un tall en un extrem) i veient que no podien fer-ho, de tan forta que era, li diuen que és del dimoni; per això és anomenada vulgarment «Pedra Serrada o del Diable».

FRANCESC GOSALBES I CASTAÑÉ.
(De «Amics del Folklore de Catalunya»).

M n e m o t è c n i a

(CONTE)

VAIG buidar lentament la meva copeta de licor i després d'adoptar la posició d'un home fatigat per un dinar copiós, vaig preguntar a l'amic que m'havia acompanyat a taula:

—Em telefonareu demà al matí, oi?

—Naturalment. I a propòsit: Quin número teniu de telèfon?

—Heu fet molt bé de preguntar-m'ho. El meu número no figura encara a la darrera llista. Preneu nota: tinc el 54-26.

El meu amic va fer una rialleta de menyspreu i digué:

—No val la pena: tinc molt bona memòria. Quin número heu dit?

—El 54-26.

—54-26... 54-26... No és difícil de recordar... 54-26.

—No l'oblidareu, oi?

—No, home, no. Com voleu que l'oblidi? Es molt senzill: 64 i 26.

—54 i no 64!

—Ah, sí! 54 i 26. La primera meitat és el doble de la segona.

I ara! Dues vegades 26 són 52 i no 54.

—Teniu raó! La primera meitat equival a la segona multiplicada per 2, més 2. Es molt senzill...

—Sí, però en aquesta senzillesa —vaig replicar— hi ha un defecte. D'acord amb el vostre sistema us podeu creure que el número del meu telèfon és, per exemple, el 26-12.

—Per què?

—Perquè si multipliqueu la segona meitat per 2 i li afegiu 2, obteniu la segona meitat.

—Dimontri, és veritat! Espereu... Quin número heu dit que teniu?

—El 54-26.

—Molt bé. De moment cal gravar bé a la memòria la segona meitat i fer-la servir per a punt de partida. La segona meitat és 34, no?

—Es 26!

—Ah, sí! 26. Es tracta que quedi bé a la memòria. Com s'ha de fer, això?

El meu amic va quedar uns moments submergit en profunda meditació.

—26 és el nombre de dits que tenen els simis i els homes, més 6. Aquest sumand és el que no sé com recordar.

—Es molt fàcil —vaig dir—. El 6 és el 9 invertit.

—Sí: El 9; però, és també el 6 invertit, i ara es presenta un altre problema: recordar si el que s'ha d'invertir ha d'ésser el 9 o el 6.

Jo també em vaig concentrar en una profunda meditació mnemotècnica i no vaig trigar gaire a trobar una solució, la qual em vaig apressar a fer conèixer al meu amic: apuntar el 6 en el seu carnet de notes.

—Home! Per això ja apuntaria el número sencer! No val la pena. El més important, és recordar la segona meitat, el 26. Ja veureu, ja veureu... Suposem que tinc un bitllet de vint-i-cinc ptes. i una pesseta en argent.

—Això és molt complicat! El millor seria... Quants anys teniu?

—Trenta-dos.

—Trenta-dos? Molt bé! 26 és el nombre dels vostres anys més 6. Eureka!

—Què eureka ni què romanços! Ens surt altra vegada el 6, i no hi ha manera de retenir-lo a la memòria.

—Alguna n'hi deu haver. Per exemple... Els cinc dits de la mà i un duro a la butxaca.

—Això és absurd, home! Trenta-dos anys, cinc dits i un duro... Quin farcell em faria! Cal inventar quelcom més senzill.

—Ja podeu inventar-ho —vaig respondre-li, havent-me ell ferit en el meu amor propi.

—Bé: Deixeu-me pensar una estona.

El meu amic arrufà les celles i es va esprémer la barba amb dos dits de la mà dreta, com un home d'Estat que tracta de resoldre un greu problema internacional.

—Quin número heu dit que teniu de telèfon?

—preguntà després d'una llarga estona de silenci.

—El 54-26.

—Molt bé! El meu pare va morir als cinquanta-set anys, i la meva germana als vint-i-un. De manera, que la primera meitat del número del vostre telèfon és l'edat del meu difunt pare en morir, menys 3... i la de la meva germana quan va traspassar, més...

—Deixeu en pau els morts. Es pot procedir d'una manera més senzilla. La primera meitat del número del meu telèfon és 54 i segona 26, 5 i 4 sumen 9; 2 i 6 sumen 8...

—Bé, i què?

—9 i 8 sumen 17. El 1 i el 7 de 17 sumen 8...

—No sé pas on aneu a parar...

L'esguard sever que acompanyà a aquestes paraules va torbar-me quelcom...

—8 —vaig seguir— no ho oblideu, 8... és a dir, 5 i 3, o si us sembla millor, 4 i 4.

—I què?

—No m'esgardeu d'aquesta manera. M'esvereu... Em poso nerviós. Si no us agrada aquest procediment, inventeu-ne un altre de més enginyós.

—Veureu, veureu... Quin any esclatà la guerra a Crimea?

—L'any 1854.

—Molt bé, 54 és la primera part del número del vostre telèfon. Quants anys va durar la guerra dels Trenta anys?

—Si no estic equivocat, trenta.

—Bé. 30 menys 4 són 26. Es a dir, la segona meitat del número que ens ocupa. 30 menys 4. El 4 és el que no sé com recordar.

—Es molt senzill: els dits d'una mà o d'un peu...

—Si són cinc!... Els dits d'una mà o d'un peu, prèvia l'amputació del que considereu menys precis.

—Ah, us en mofeu? Quatre... Quatre... Les quatre parts del món! Ja està tot arranjat: la guerra de Crimea i la guerra dels Trenta anys, menys les quatre parts del món. No pot ésser més senzill!

* * *

Tres dies després vaig trobar el meu amic turmentador i aficionat mnemonista al teatre.

—Per què no em vàreu telefonar abans d'ahir?
—li vaig preguntar asprament—. Em vaig passar tot el dia esperant que truquéssiu a casa.

—Em feu molta gràcia! —va contestar de mala manera—. Jo sóc el que té el mal i vós us poseu la bena.

—Que vós teniu el mal?

—Es clar! Us vàreu mofar de mi! En lloc de dir-me el número del vostre telèfon m'indicàreu el de la vostra xicota.

—...?

—No feu el sorprès, no. Vaig trucar i demanar comunicació amb el número 54-2, i així que vaig demanar per vós, em va contestar, furiosa, una veu masculina: «Aneu al diastre! I digueu-li, al Ramonet, que si torna a posar els peus a aquesta casa, el mataré com un gos».

—Expliqueu-me el motiu pel qual vàreu demanar comunicació al número 54-2, si el meu telèfon té el 54-26.

—Vós em vàreu dir el 54-26.

—Sí: el 54-26!... el 5-26!...

—No pot ésser.

—Com no pot ésser?

—El vaig gravar molt bé a la meva memòria...
La guerra de Crimea l'any 1854...

—I què més?

—La guerra dels Set anys...

—Dels Trenta anys!

—Dels Trenta?... Ara m'ho explico! En lloc de restar de 30 les cinc parts del món, les vaig restar de 7.

—¿No havíem quedat que eren quatre les parts del món? Quan s'és tan desmemoriat com vós, cal apuntar les coses. Amb la vostra famosa mnemotècnica m'heu fet un perjudici.

—Jo?

—Naturalment! Per culpa vostra no podré tornar a casa de la meva xicota, car aquell dia m'esperaven.

En lloc de lamentar la seva equivocació, el meu amic em va dir, esguardant-me amb uns ulls severs:

—Certament, és molt estrany que a la primera casa on demano comunicació telefònica sigui la de la

vostra xicota. Aplicant la teoria de les probabilitats, i suposant que a la capital hi hagi seixanta mil telèfons...

—Heu de tenir en compte que molts d'aquests telèfons pertanyen a bancs, oficines, cases de comerç...

—Segurament que a tots aquests llocs hi ha noies empleades que també podrien haver estat la vostra xicota...

L'observació em va semblar encertada. Com que no vaig trobar cap argument per a rebatre-la-hi, vaig callar, abans que cerqués algun mitjà mnemotècnic que me'n fes recordar...

X.

AFORISMES I PROVERBIS

Aquell qui tost jutja, de penedir se cuita.

Qui promet molta mel, acostuma donar fel.

Lliga ton dit sencer, car sencer el trobaràs.

De llunyes terres, grosses mentides.

Les coses agres, maduren la pensa.

No hi pot haver dos Maigs en un any.

El que plau al llop, plau a la lloba.

El pare pastor, el fill senyor i el nét a captar.

Un pare per cent fills, i no cent fills per un pare.

Cada cavaller parla de les seves armes.

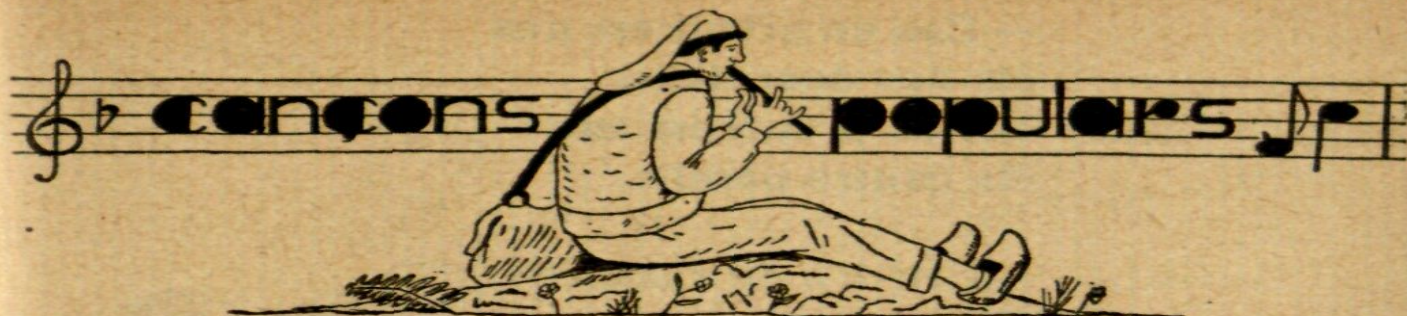
L'home gran parlar mai serà gran obrer.

Mal camí, passar-lo prest,

Per Pasqua i per Nadal, cada ovella a son corral.

La passió lleva el coneixement.

Menjar i gratar tot és començar.

Els dos donzells

—Aon són els barcos
dels quatre parells?
aon són els barcos
dels dos donzells.

—A l'hort són que mengen
els dos donzellets,
a l'hort són que mengen
els quatre parells.

—De quina herba mengen
els dos donzellets,
de quina herba mengen
els quatre parells.

—Herba molt menuda
els dos donzellets,
herba molt menuda
els quatre parells?

—Un brot me'n daríeu
els dos donzellets,
un brot me'n daríeu
els quatre parells?

—Prengui el que vulgui
els dos donzellets,
prengui el que vulgui
els quatre parells.

—Ens en prendrem una
els dos donzellets,
ens en prendrem una
els quatre parells.

—Feu-li'n de carícies
els dos donzellets,
feu-li'n de carícies
els quatre parells.

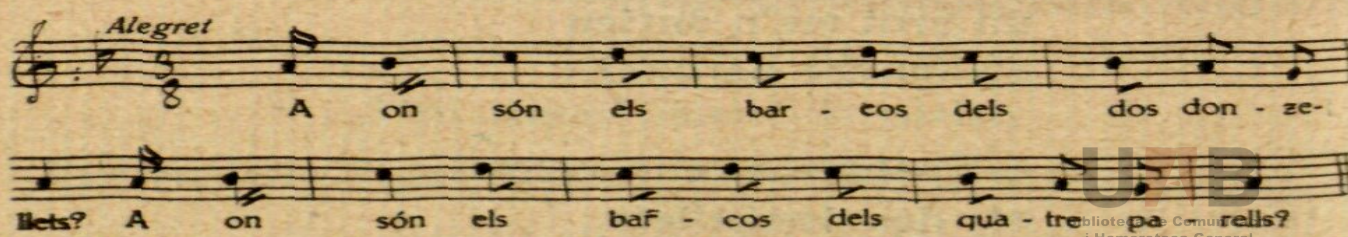
—Carícies són fetes
els dos donzellets,
carícies són fetes
els quatre parells.

—Feu-n'hi de puntetes
els dos donzellets,
feu-n'hi de puntetes
els quatre parells.

—Puntetes són fetes
els dos donzellets,
puntetes són fetes
els quatre parells.

—Ara feu corones
els dos donzellets,
ara feu corones
els quatre parells.

—Corones són fetes
els dos donzellets,
corones són fetes
els quatre parells.

(De «Cançons de tot arreu», per F. Baldelló, 1936).

Les muntanyes de Catalunya

IX

VALL DE RIBES

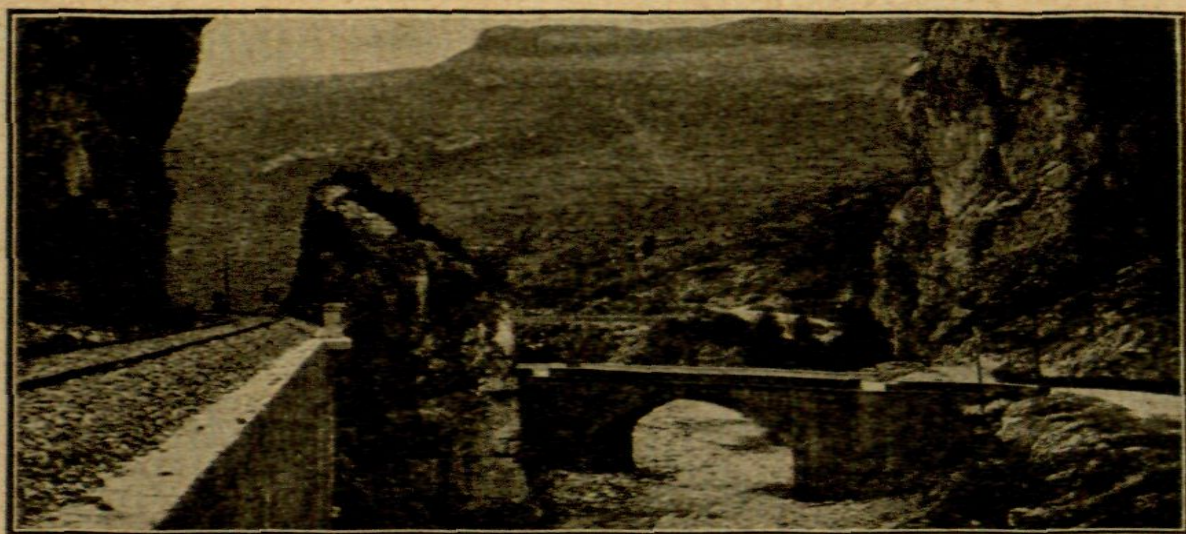
PER fer una descripció del Pireneu, comencem per aquesta vall, des de la qual es poden organitzar nombroses i agradables excursions, essent, ensems, un dels principals punts de sortida. Constitueix, aquesta comarca, tot un gran reclòs muntanyenc, per excellència, i voltada de xamoses valls, tot sovint engorjades, esquerpes, de trencades estructures, d'aspectes gegantins, amb esplèndides cascates, naixements de rius, fonts caudaloses de gelades aigües, tot això voltat de timbes paoroses, colossals tarteres, entremig de boscos de pins ufanosos de colors negres i verds, que es distingeixen en forma de taques enmig del color trencat de les muntanyes, destacant amb més intensitat els prats verdosos, deliciosos pel pasturatge; i enmig de tot aquest poètic conjunt, petits poblets d'aspecte miserable, però que en el fons són dignes dels més nobles sentiments, destacant els bells aspectes de color en totes les seves cases que daten de temps molt llunyans, sobreixint en tots ells el pur estil arquitectònic català, sots el bell model d'arquitectura romana.

En el centre de tot aquest conjunt de valls s'hi troba la vila de Ribes; d'ací parteixen les tres grans

valls que formen la comarca; la més important és la que s'obre al Nord, formada per infinitat de branques superiors. Porta les aigües del riu Fresser que neix a 2 400 metres d'altitud en fonts caudaloses sota l'erigada esquena del Pic del Gegant i Puig de Bastiments.

En el seu curs s'escorre per una regió desformada, rublerta d'aiguamolls, i es llença a la Coma de Vaca, on ajunta les seves aigües amb el riuet propvinent del Puig de la fossa del Gegant. Tots dos corren a estimbar-se a una gorja estreta que s'obra pas al Pic de Balandran; als seus peus mateix troba el riu de Núria, després de reunir les aigües del

Ribes. — Pont de les Coves.

Puigmal i de la Coma de l'Embut. Es molt notable aquest riu; des de son naixement a les fonts de Fresser fins a Ribes, porta un desnivell de 1.600 metres, tan sols amb un recorregut de 25 quilòmetres.

Junts aquests dos rius, passen per camí sossegat per sota Queralps fins a Ribes.

La segona vall és la de Rigart, que s'estén a l'Oest; és aquesta la més ampla i poblada de les tres. Té ses fonts més altes en els aiguavessos de Puigllançada.

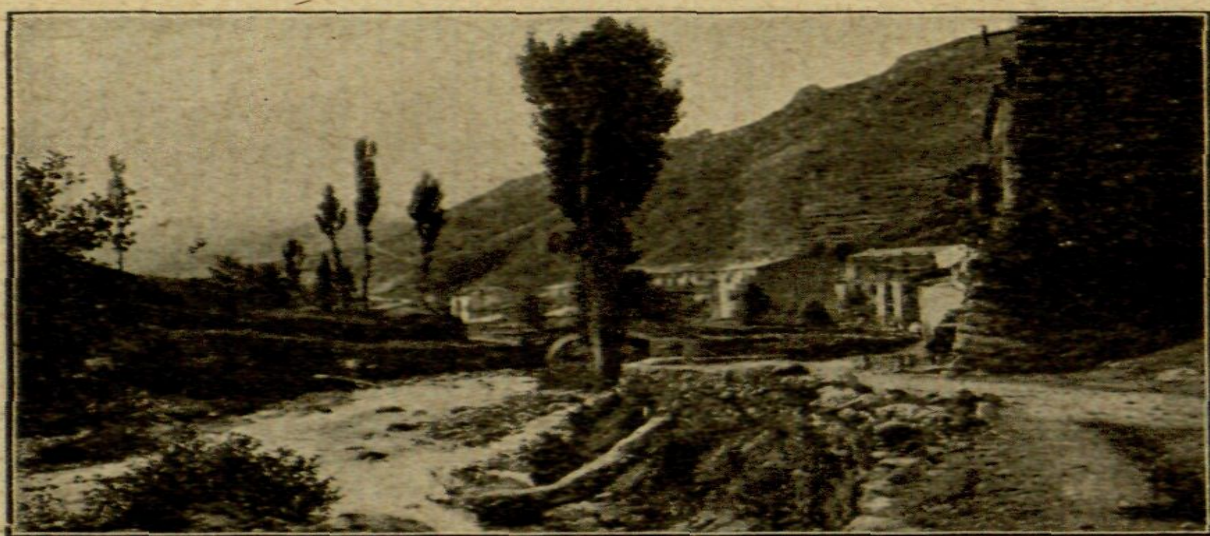
La tercera vall s'obre de l'Est i aconduïx el Segadell que arreplega les aigües dels rasos de Pòrtoles i del Coll de Pal i de la Collada Verda i per petits afluents.

Aquesta xamosa Vall pirenenca està del tot reclosa per un ferm murallam de muntanyes; té solament

una entrada, un xic planera, la de la Gorja de les Coves, per on passen el riu i la carretera amb pronunciat espadats a cada costat.

L'extensió d'aquesta comarca té la forma d'un triangle corbat, els vèrtexs del qual són: al N.E. el Puig de Bastiments o Pic del Gegant; a l'E., el Coll del Pal, i a l'O. Puigllançada; la seva major extensió és de 20 quilòmetres de N. a S. des del Puig de Bastiments a l'extrem meridional de la regió, i la seva major amplada de 28 quilòmetres d'E. a O., des del Coll del Pal a Puigllançada.

Confina aquesta vall a l'Est amb la vall del Ter i comarca de Camprodon per la gran carena que

Ribes. — Paisatge Vilademunt.

arrenca del Pic del Gegant seguint pel Gra de Fajol.

Al Sur confronta amb el Ripollès i el Bergadà.

Dels extensos boscos de la vall de Rigart —ja esmentada— en queda tan sols una petita mostra, desapareixent, ensem, amb ells, els llops que hi tenien son amagatall. Els isards corren encara per part de la comarca, per la reconada del Puigmal, i les comes de Fresser, que a l'hivern s'escampen per la collada de Tosses; s'hi troben també moltes llebres, guatlles i perdius roges, també de blanques, però aquestes solament en els punts més enlairats.

La producció principal de la Vall de Ribes és la patata, el blat, i el blat de moro.

La vegetació que es troba són els pins negres.

faigs i avets, i a les voreres dels rius el freixa i el pollancre.

Com a herbes medicinals és molt rica la comarca, trobant-s'hi l'acònit, la belladona, l'àrnica, la genciana, camamilla i moltes altres de qualitat superior.

La riquesa més gran de tot el país és la cria de bestiar; es destaca el de llana i el boví.

Com a aigües minerals s'hi troben les sulfatades i bicarbonatades.

El clima és extremadament fred a l'hivern; l'estiu, encara que agradable, les nits són quelcom fredes.

Els vents més forts provenen, quasi bé sempre, del N.O., quin vent calent promou a l'estiu tempestats que, encara que són de poca durada, ja són el suficient per a excitar a qualsevol esperit.

En el propvinent número us parlaré d'una excursió a Núria, passant per Ribes.

J. NADAL I RIBAS.

AFORISMES I PROVERBIS

Pota sense ferradura
fa mal i no dura.

El que escrius dura,
el que dius ningú no ho atura.

Plors d'infant,
tal com vénen se'n van.

Traginer de vi
no ha d'ésser borratxo.

Qui pega primer, pega dos cops,
dugui sabates o esclops.

Cor de jove i seny de vell,
dues flors en un ramell.

Una capa tot ho tapa
i una bona mà engrapa.

Llavorsí

No és veritat que el nom d'aquesta vila és d'una sonoritat especial, que us guanya de bell antuvi la vostra simpatia?

Llavorsí és una vila situada al peu d'alterosa serra, tocant al Noguera-Pallaresa; és un lloc molt pintoresc, molt bonic i molt atractiu; té una altitud de 825 metres sobre el nivell del mar. Dista uns 14 quilòmetres de Sort, que és el centre de la comarca.

El municipi té els agregats següents: Arestui, Aidi, Baiasca, Montenartró, Romadriu i Sant Romà de Tabèrnoles, formant en conjunt uns 800 habitants.

L'estació de ferrocarril més pròxima és Tàrrega, a 120 quilòmetres.

Llavorsí atreu, singularment a l'estiu, les preferències de les persones que van darrera dels espectacles de naturalesa, encisers i grandiosos alhora.

Les immenses boscúries d'avets, juntament amb l'abundor d'aigües, fresques i bones, sonores i joganeres, li han donat justa anomenada, essent un indret a propòsit per a emprendre atraients excursions. De totes maneres hem de dir que ja és conegut i visitat dels comarcans de l'Urgellet, Pallars i tot Catalunya. Llavorsí us encanta, és un bell país.

Celebra la festa major el 26 de juliol i el 6 de maig.

MIQUEL FORTUNY.

AFORISMES I PROVERBIS

De tota llengua hom fa feix.

Canten papers i unten barbes.

Qui et lloa per poc, mereix molt.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

REVISTA CATALANA

Any II.

Manresa 1 de Juny de 1881.

Núm. 14.

DE COM LAS LLETRES LLATINAS S' HAN FET CATALANAS

(Continuació.)

LLETRA D.

La lletra *d* ha passat al català conservant-se (dies ig. dia; cathedra ig. catedra; etc.); perdentse (pericundia ig. cer-gonya; adiutur ig. ojudar; nidus ig. niu; advenire ig. avenir; cuadragesima ig. cuarema; etc.); convertintse en *l*, *r*, ó *u* (cicada ig. cigala; lampada ig. lampara; credere ig. creure; videre ig. veure; codere ig. caure; heder ig. heura; sedere ig. seure; etc.)

La lletra *d* ha intervingut en las terminacions *adus*, *idus*, *edus*; *ardus*, *erptus*; *unda*, *auda*, *día*, *dium*, *dra*, las quals s' han fet catalanas del modo següent:

1er.—Conservantse en la forma femenina, com: cathedra ig. catèdra; comedia ig. comèdia; etc.—La paraula *unda* perduda la dental ha produhit la catalana y valenciana *ona*.

2on.—Perdentse la sílaba final *us* ó *um* y en algunas paraulas fins també la dental, com: *acidus* ig. acit; *aridus* ig. arit; *tardus* ig. tart; *turdus* ig. tort; *calidus* ig. calit y caldo; *vagabundus* ig. vagabund, y per influencia castellana *vagabundo*; *medium* ig. medi; *studium* ig. estudi; *mundus* ig. mon; *secundus* ig. segon; *blandus* ig. bla; *erudus* ig. crà; etc.

Aclaracions.—1a. Moltes paraulas per influencia castellana s' escriuen ab o final com: *pagund* y *vagabundo*; *rotund* y *rotundo*; etc.

NOTA: La abreviatura ig. equival al signe=

2a. Com es regla ortogràfica catalana que tota paraula acabe en *t* y no en *d* per al rabó quant per pérdua de la final queda la *d* se cambia en *t* com: *acidus* ig. acit; *turdus* ig. tort; etc.

1 paladial després de *v*.—La *i* paladial després de *d*, ó *s* convertex en la fricativa-paladial, *i* en la aspre *g*. En aquest últim cas y en fi de paraula no s' escriu *g*, sino *c* (*h*) per repugnar a la llengua catalana aquesta final. Com exemple de *i* paladial convertida en *j* trovém: *duirius* ig. djur; *nus* ig. jorñ; *invidia* ig. invidja; *enveja*; *medius* ig. metjus; *miti*; *video* ig. vidjo; *veti*; *videam* ig. vidjam; *veja* y *vetja*; *gaudium* ig. gaudjum; *goti*; etc. Com exemples de *i* paladial convertida en la aspre *g* trovém: *sedeo* ig. sedgo; *sego* ig. seg; *sech*; *rideo* ig. ridgo; *rigo* ig. rig; *rich*; *sedeam* ig. sedgam; *segam* ig. sega; *rideam* ig. ridgam; *rigam* ig. riga; etc.

Observacions.—1a.—Moltes vegades al objecte d' evitar cacafonia s' hi intercalat la *d*, com: *molere* ig. molpe; *molde*; *laser* ig. senre; *tendre*; *ponere* ig. ponte; *pondre*; etc.

2a.—Es digue de notar-se que la *d* s' haja convertit en la aspirada *h* en català y en la síl *g* en valencià en la paraula *judeus*, que es català es *jueu* y en valencià *juseu*.

Considerant lo valencià s' observa que quant la paladial s' ha convertit en català en la fricativa-paladial s' ha començat a convertir en la palato-silbant. Així se diu: *criu*; *mich* de *medius*; *micha* de *media*; *envecha* de *invidia*; etc. pronunciantse la *ch* com si la precedís la dental *t*, que a vegades algun escriptor purità escriu.

Quant la paladial se convertex en català en la gutural aspre *g*, se hi convertex en valencià, com: *ric*, de *rideo*; *riga* de *rideam*; *sec* de *sedeo*; etc. Es de advertir que la *c* final no va acompanyada de la *h* com en català, perquè com havém vadicat la lletra *ch* final conserva en valencià son color de palato-silbant ó sis de *ch* castellans.

Nostra Premsa

«REVISTA CATALANA»

«REVISTA MANRESANA»; des del
núm. 2: «REVISTA CATALANA».

Va aparèixer el primer número d'aquesta publicació, el dia 4 de juliol del 1880, amb el subtítol «... de Literatura, Ciències, Arts, Interessos locals i anuncis». Aquest va ésser el primer periòdic escrit en la nostra llengua, publicat a la ciutat de Manresa. Com ja queda indicat, des del segon número va canviar el títol pel de «Revista Catalana» i amb el subtítol «Moralitat, Il·lustració y Progrés». Consta cada número de 8 planes, tamany 32 X 22. Apareixia quinzenalment. Tingué uns quants anys de vida.

JOAN TORRENT.

« *Nou d'hivern i tres d'infern* »

TAN lacònica com hiperbòlica figura alludeix a a les condicions climatològiques, en la qual es suposa repartit l'any en nou mesos d'hivern i tres d'infern; l'hivern absorbint les estacions de primavera i tardor, per això mateix té de duració les tres quartes parts de l'any; a l'ensem que suposa regnar en el restant una calor tan excessivament rigorosa, comparable al mateix infern.

Potser en altres temps pogué amb alguna raó aplicar-se a Girona aquest adagi; emperò de molts anys a aquesta part ha experimentat modificacions molt sensibles el clima de la nostra ciutat, que, sense ésser dels més apacibles i benignes, dista molt de merèixer la qualificació que li regala l'adagi. Recordem que en els bons temps de la nostra infantesa eren freqüentíssimes les pluges i nevades, i una cosa de no dir, de rigorós, el fred durant l'hivern, com recordem que era molt comuna llavors la dita, avui ja bastant oblidada, per haver canviat les expressades circumstàncies, d'ésser Girona *l'orinal del cel*, dita, sigui de pas, tan gràfica com antipàtica figura. Les contínues tallades d'arbredes per fusta, llenya i carbó, verificades en les veïnes muntanyes, avui convertides en terres de conreu, especialment d'alguns anys a aquesta part, potser han contribuït, amb altres causes que desconeixem, a fer que les pluges siguin menys freqüents, menys humida, per tant, la temperatura, del que acostumava a ésser antigament en aquesta localitat i comarca.

ENRIC CLAUDI GIRBAL.

C a n ç ó a l e g r e

DONZELLETA bruna,
cabells de banús.
Sèria com la Lluna
erta com un fus.

No em mires aixina
que em fas molta por
i sembles l'espina
quan eres la flor.

Mira'm, donzelleta,
ben de fit a fit:
¡Si tu eres negreta,
jo sóc ennegrit...!

BERNAT ARTOLA TOMÁS.

(Del llibre «Terra»).

Mort de la lluna

AMB tes fines sagetes, catedral,
has foradat la lluna en tot d'esquinços
en ragen cap al gòtic finestral
de llum blancs filets minsos.

Al claustre un brollador mig adormit
llagrimeja baixet, amb veu tranquil·la:
tremola la claror que aquesta nit
el seu mirall enfila.

He volgut tocar l'aigua: dins les mans
dels seus borbolls tot d'una
s'escorre l'agonia,
com bategar d'ocell pres per infants.
Era el cor de la lluna
que entre els meus dits moria.

M.ª C. COMAS VALLS.

(Del llibre «Miratges»).

Dibuix polític de l'Apelles Mestres, amb aquesta llegenda: «Glòria a Gladstone, llibertador d'Irlanda».

Recordant Apelles Mestres

PRIMER, en ple règim dictatorial, pel juliol del 1924, fou el gloriós Angel Guimerà qui ens deixà. Després, a les acaballes d'aquells set anys *primoriveristes*, per l'octubre del 1928, tocà el torn a l'eximí Ignasi Iglesias. Més tard, tot just instaurada la II República Espanyola, pel juny del 1931, va ésser el genial Santiago Rossíñol. Ha estat ara, quan una nova estructuració política i social avança a passos de gegant pels quatre caps i costats de la terra, quan s'és anat d'entre nosaltres l'admirat Apelles Mestres.

Sí, amics, Apelles Mestres, és mort! Precisament avui s'acompleixen dues mesades d'ençà del dia aquell, d'aquell dinou de juliol inoblidable, en què nostre venerable barceloní traspassà a millor vida. A casa seva, rodejat dels seus, mentre a fora l'espetec de la tragèdia s'iniciava, finia la prolífica existència de l'home que solament havia viscut per a crear tot treballant.

Apelles Mestres, durant el transcurs de la seva llarga vida no havia estat més que un lluitador infadigable.

No el coneixíem personalment, l'havíem vist, però, ara, a les darreries de la seva vida, algunes vegades al teatre, al vell Romea, en el pati de butaques, als primers rengles o bé ocupant qualche llotja,

acompanyat sempre d'algun familiar. Havíem oït la seva veu una sola vegada, i encara per mitjà de la ràdio; fou pel novembre de 1935 en ocasió del parlament de gràcies que el nostre artista pronuncià després d'ésser-li lliurada, en el saló consistorial de l'Ajuntament de Barcelona, la medalla de la ciutat.

Malgrat la nostra juvenesa, juvenesa que ens ha privat de seguir l'obra del poeta a mesura que s'ha produït, que no ens ha permès de viure els anys aquells en què la producció del nostre admirat dibuixant es trobava en la seva plenitud, podem afirmar que coneixem a bastament bona part de la seva vida, de les seves «marines», de les seves cançons, de les seves poesies, dels seus contes, de les seves activitats en el conreu de les flors, de la música...

Enduts, doncs, per l'admiració que professem a la seva obra; deixant-nos portar per l'estimació que servem per a tot quant al nostre artista pugui referir-se, hem volgut dedicar unes ratlles en aquest setmanal, en honra i glòria i també com a pietós record a aquell home, venerable en tots sentits, digne de l'estima de tot el poble català, de tota la nostra Catalunya, que es digué Apelles Mestres.

Recordem l'expectació que despertà l'estrena de la seva darrera producció escènica. Ens referim a la comèdia en dos actes «Una vegada era un príncep...» la qual fou representada a Romea pel novembre del 1934. El teatre, ple de gom a gom, amb una sèrie de guardes d'assalt prèviament destacats en els llocs més estratègics. Lleugeres interrupcions portades a terme per individus pertanyents al vell règim monàrquic, motivaren sengles detencions; la cosa, però, no adquirí majors proporcions i al caure la cortina es reclamà insistentment la presència de l'autor. Apelles Mestres no pogué accedir al prec del públic per trobar-se reclòs a la seva llar a causa d'un lleuger refredat. Poca transcendència hauria tingut el fet en qüestió si l'autor hagués estat un home jove; tractant-se de l'Apelles Mestres que als 78 anys no vacil·la en exposar un tema d'aital magnitud davant d'un auditori públic, francament, el creiem força remarcable, revelador, si més no, d'un esperit justicier i humà per damunt de tota altra qualitat.

Ens ve a la memòria, també, la sessió aquella, organitzada per «Concerts Blaus», quarta de les dedicades als poetes i als músics, que en honor d'Apelles Mestres tingué lloc al Palau de la Música Catalana la tarda del diumenge 20 de febrer del 1927. Fou allà quan coneguérem la figura, ja entrada en anys, de

l'il·lustre homenatjat i on, entre l'enfilall de cançons que s'hi desgranaren, les nostres oïdes captaren per primera vegada aquelles dues composicions, mestrívolament interpretades per l'insubstituïble Emili Vendrell, denominades «Les gotes d'aigua» i «Cançó de taverna», ambdues amb lletra i música de l'enyorat Apelles Mestres. Totes les seves cançons ens plauen a desdir; d'una manera especial, però, aquestes que acabem d'esmentar ens entusiasmen tot corrent-nos de debò. Després, ell, el propi Apelles Mestres, recità, més ben dit, llegí, per cert amb veu bon xic apagada, un parell de les seves poesies: «La cançó» i «Cal estimar». Nosaltres, no obstant, degut al seient que ocupàvem, un dels més alterosos del segon pis, no tinguérem el gust d'oïr-lo. Ens tinguérem d'acontentar en veure la figura diminuta del gran patrici, allí, en un dels costats de l'hemicicle.

Ens resistim a seguir enumerant la sèrie d'impressions purament personals obtingudes en ocasió d'assistir nosaltres, emportats per l'afecte que sempre vàrem tenir pel plorat Apelles Mestres, a moltes de les manifestacions artístiques organitzades per tal d'homenatjar en vida al gloriós autor de la popular «Cançó de taverna».

Sense donar-nos-en compte ens hem estès més del degut i això ens fa pensar en donar per acabada la narració d'aquests breus records.

Apelles Mestres morí als 82 anys. Nasqué, per tant, el 1854, a Barcelona, al cor de Barcelona, entre l'edifici que fins fa poc havia estat palau del bisbe i la seu barcelonina, si fa o no fa pels volts del carrer de la Pietat, travessia del carrer del Bisbe, on, des de l'any passat s'hi troba col·locada una placa, de proporcions no gens esquifides, amb la següent inscripció:

APEL·LES MESTRES

NASCUT AL COR DE BARCELONA HA REBUT L'HOMENATGE DE LA CIUTAT I DE TOT CATALUNYA - LES CORPORACIONS ARTÍSTIQUES ES COMPLAEN A RECORDAR-HO. MCMXXXV.

Res més, amics. Un prec, solament. Apelles Mestres havia estat un fervent català, un catalanista de soca i arrel. Ho demostren a bastament els seus treballs artístics escampats arreu de la nostra Pàtria. Vulguem nosaltres recordar-lo sovint, vulguem evocar-lo amb freqüència. Enlairem el nostre pensament i tinguem per ell, tot rememorant-lo, un pietós record.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

FOLKLORE AFORÍSTIC

(TREBALL I REPÒS)

TRAS el treball el repòs
reclama de l'home el cos,
puix bé no es pot treballar
si abans no es pot reposar.

Vol el dormir certa mida,
segons l'estat de la vida:
nou hores dorm el noiet,
vuit el jove fins vint anys:
quan l'home té més afanys,
menys son llavors admet.

El dormir exagerat
deixa entorpit i enervat;
sis a set hores ne cal
a l'home en estat normal,
salvo si natura obliga
o en cas d'extrema fatiga,
puix cal llavors dormir més,
sens, emperò, fer-ne excés.

Es per dormir la vesprada,
no, emperò, la matinada.
Dormida que es fa a deshora
n'és menys reparadora.

Qui al llit dejorn sap anar
i es plau en matinejar,
(amb un home gran te ho dic),
està bo, es fa savi i ric.

No sia el llit massa tou,
per poc que ho sia, n'és prou.
Escalfant més que la llana
no és pas la ploma tan sana.

Té amb molsa el pobre expedit
bon matalàs per son llit.

N. F. DE R.

E N D E V I N A L L E S

Una cosa gravadeta
tota plena de carneta.

(El didal).

Una terra ben llaurada
que cap arada
no l'ha tocada.

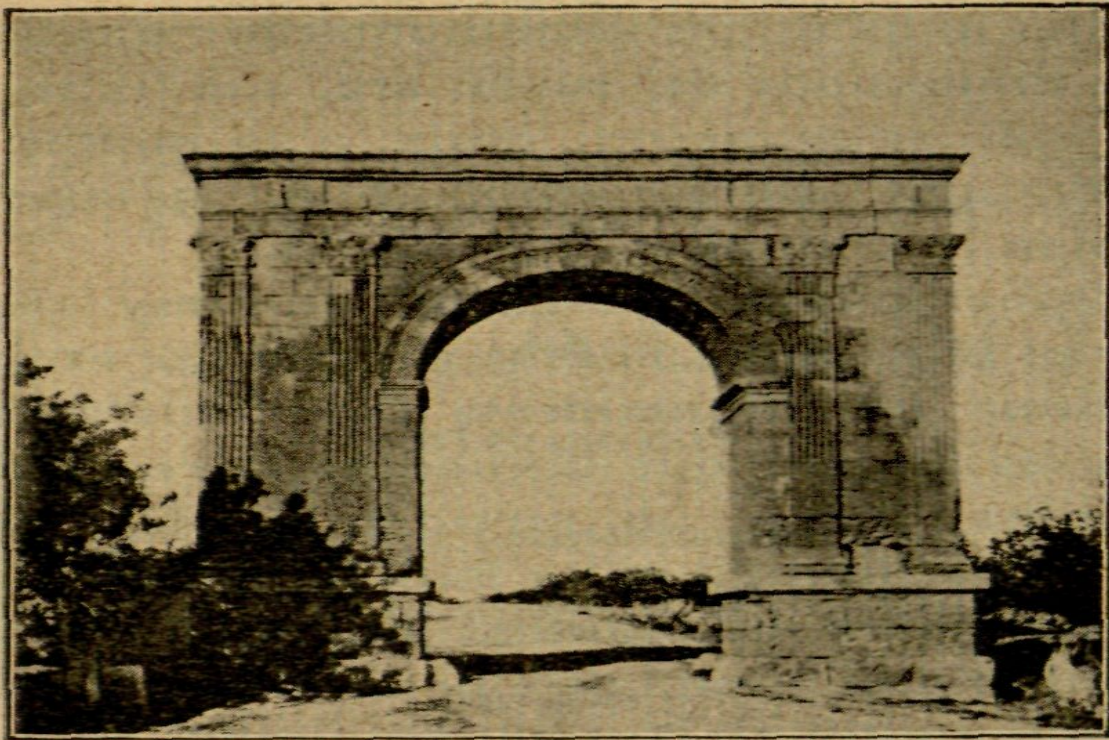
(La teulada).

Petit com una dent
i fa córrer tota la gent.

(El batall de la campana).

Neix al bosc
creix al bosc
i canta a l'aigua.

(El picador de rentar roba).

«L'Arc de Barà és l'arc més famós de tot Catalunya».

L'Arc de Barà

Es pot admirar aquesta obra arquitectònica, una de les construccions triomfals més elegants que els romans deixaren damunt el sòl de Catalunya, a la carretera que va de Barcelona a Tarragona, a uns vint quilòmetres abans d'arribar a la ciutat imperial, i emplaçat al bell mig de l'esmentada carretera.

Aquest arc, és de creure, que fou aixecat en el segle II, i segons la inscripció llatina col·locada al fris de cornisa, ens diu «consagrat per Luci Lícini Sura, fill de Luci; de la tribu sèrgia», ciutadà romà, posseïdor d'immenses riqueses, molt amic del faust i de la glòria, el qual fou cònsol de Roma en els anys 92, 102 i 107, en temps de l'emperador Trajà.

L'arc forma un gran portal. Les seves dues cares són ornades per quatre pilastres delicadament acanallades que reposen damunt d'una base una mica sortint, i són repartides de dues en dues a cada costat de l'arcada. Les arcades laterals no tenen cap ober-

tura i només són ornades amb dues pilastres. Damunt totes elles hi ha un pis sobremuntat per una cornisa.

Les dimensions del susdit arc, són les següents: altura total, 12'07 metres; gruix, 3'30 metres; llum de l'arc, 4'73 metres; amplada del basament on descansen les columnes, 3'40 metres.

El general Joan Van-halen, en l'any 1840, va iniciar el projecte de la seva restauració, excitant el patriotisme dels Ajuntaments de la rodalia, a fi de satisfer les despeses que ocasionava la reparació del monument, fent-se un vertader sacrilegi artístic, doncs convertiren l'Arc de Barà en Arc de la Pau, i dedicat a honor del general Baldomer Espartero, col·locant-hi una làpida commemorativa, la qual fou retirada per ordre del Governador civil de Tarragona, Joan Montalvo, en l'any 1848.

Malgrat tenir 18 segles d'existència, encara s'aguanta, i mostra al vianant tota la gràcia del seu conjunt i la majestat que li donen les seves perfectes proporcions.

J. C. C.

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA

18997 — IMP. ALTÉS. - BARCELONA.